
Møt en fredsprisvinner!

INTERVJU

TORI FLAATTEN HALVORSEN

tori.f.halvorsen@gmail.com

Det finnes yngre leger som arbeider med å forebygge den fullstendige katastrofen: krig med atomvåpen. Saima Naz Akhtar er en av dem. Arbeidet har gitt henne fredsprisen, like fullt jobber hun utrettelig videre.

Foran globen: Selv om Saima Naz Akhtar jobber for å unngå et atomkrigshelvete på kloden, holder hun livsmotet oppe. Foto: Magne Sandnes

Da Nobels fredspris skulle kunngjøres i 2017, hadde LIS-lege Saima Naz Akhtar akkurat sovnet etter nattevakt. Ektefellen ringte henne ett minutt over 12. Brølet fra senga hørtes over store deler av den vestlandske hovedstaden. Energien og engasjementet til lederen for Norske leger mot atomvåpen var umiddelbart på plass. Hun pakket kofferten, ga et intervju til Vestlandsrevyen og reiste fra Bergen til Oslo for å bistå med forberedelsene til

fredsprisutdelingen åtte uker senere. Fra sekundet da navnet på organisasjonen ICAN – The International Campaign to Abolish Nuclear Weapons – ble lest opp av Berit Reiss-Andersen, var den unge legen å regne som en av vinnerne av verdens gjeveste pris. ICAN-kampanjen drives i fellesskap av ulike organisasjoner, inkludert Norske leger mot atomvåpen.

– Det er en grunnleggende maktubalanse i verden når noen få land truer resten av verden med disse ekstremt farlige våpnene. Vi andre er gisler. Jeg kan ikke utstå en slik urettferdighet. Dessuten virker det ikke. Historiefortellingen om at atomvåpen skaper fred ved å avskrekke, stemmer ikke. Det er falsk trygghet – akkurat som prostataspesifikt antigen er det i urologien. Alle vil tape hvis atomvåpen igjen skulle bli brukt, enten med vilje eller ved en kommunikasjonssvikt eller ulykke. Vi har ingenting å stille opp med hvis det skjer. Selv jeg som har jobbet med dette i årevis, fikk en støkk da Direktoratet for samfunn og sikkerhet fra scenen på en kongress åpent og ærlig sa at det *ikke* går an å lage planer for et slikt scenario. Alt og alle vil utslettes i en ekstremt stor omkrets. Infrastrukturen ødelegges og bygningene vil rase sammen. Vi i helsetjenesten vil selv være døde eller stå igjen maktesløse. Å legge ned alle atomvåpnene i verden er det største klima- og helseforebyggende tiltak som kan iverksettes. Derfor må vi leger engasjere oss, sier Saima som selv er født mange år etter den kalde krigen da atomkapløpet tok fart.

«Historiefortellingen om at atomvåpen skaper fred ved å avskrekke, stemmer ikke. Det er falsk trygghet – akkurat som prostataspesifikt antigen er det i urologien»

Hun var ikke engang påtenkt da International Physicians for the Prevention of Nuclear War (IPPNW) fikk fredsprisen i 1985. Men aktivistgjengen som stod på barrikadene den gang, har hun blitt godt kjent med. Ifølge henne selv har de heiet henne fram. Hennes store smil kombinert med en tydelig og bestemt argumentasjon gjør det lett å forstå at hun er god å ha på laget. Det alvorlige budskapet hun bringer fram i det lite innbydende møterommet på Haraldsplass diakonale sykehus, gjør meg likevel ikke trist. Jeg får energi. Det skyldes ikke de søte plommene som Saima har tatt med seg fra hagen til foreldrene i Oslo, det skyldes hennes engasjement og framtidshåp.

Foran Join the ban: Stolthet og glede for Saima Naz Akhtar (øverst til venstre) og arrangementskomiteen ved fredsprisutdelingen til ICAN i 2017. Foto: Privat

Et jamenneske

– Har du alltid vært aktivist?

– Ikke egentlig, eller kanskje ... Som tiåring stoppet jeg Thorbjørn Jagland etter 1. mai-talen hans på Youngstorget. Jeg ba han om to ting: å sørge for at våre gamle skolebøker ble skiftet ut og om jeg kunne få signaturen hans i Pusur-boken min. Jeg skal ha sagt at jeg ønsket meg navnetrekket til «noen kule folk» – et utsagn som skal ha smigret statsministeren. Stuntet ble omtalt i VG, ler Saima.

Saima startet på medisin med mål om å jobbe i Leger Uten Grenser, men Medfred, som var navnet på legestudentenes gruppe av Norske leger mot atomvåpen, vekket hennes interesse.

– Først opplevde jeg budskapet som litt naivt, men jeg forsto raskt at det ikke stemte. Dessuten trengte jeg å ha noe utenfor studiene. Å jobbe i organisasjonen ga samhold, mestring og unike opplevelser – noe som igjen ga meg energi.

Allerede som tredjeårsstudent reiste Saima til FN og til andre konferanser.

– Jeg har lett for å si ja. Da du spurte meg om å stille til intervju, sa jeg «ja» uten å spørre om hva som var tema, men tenkte etterpå at fokuset var atomnedrustning.

I 2011 deltok Saima på FNs 66. generalforsamling. Hun og en representant fra ICAN var med på diskusjonene som skulle føre til FNs traktat om forbud mot atomvåpen (Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons, TPNW). Da denne ble vedtatt i 2017, var hun tilbake i New York. Med mobilen filmet hun den store begeistringen som oppstod i salen da vedtaket var et faktum. Videoen ligger på den ellers lite brukte Facebook-kontoen hennes med følgende tekst: «Slik ser det ut når FN vedtar et forbud mot atomvåpen. Det er magisk. Jeg griner en skvett».

Videosnutten er sett over 1 800 ganger. Da traktaten ble ratifisert etter at 100 medlemsland hadde vedtatt den i 2021, holdt hun appeller og skrev kronikker for å få Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet til å være med på å støtte traktaten. På det tidspunktet var hun også 3. vara i Utvalg for barnehage, skole og idrett for partiet Venstre i Bergen. Ektefelle og partikollega Erlend Horn var da finansbyråd i Bergen. Også innad i Venstre spisser Saima argumentene for atomnedrustning. Alt dette rekker hun mens hun er under videreutdanning i urologi. Det begynte med anestesi, men ettersom hun ble mer opptatt av hva som skjedde i operasjonsfeltet enn pasientens ABC, endret hun fagdisiplin.

Forberedelser til prisutdelingen

– Det var perfekt å jobbe på anestesen da ICAN fikk fredsprisen. Jeg hadde verdens beste sjef som ga meg fri fra alt bortsett fra vaktene mine. Allerede dagen etter utnevnelsen var vi i Nobels fredssenter for å komme med innspill til utstillingen der. Vi svarte pressen, planla fakkeltoget, var med på forberedelser til fredskonserteren i Telenor Arena, bestilte frisørtime for generalsekretæren i ICAN Beatrice Fihn og mye mer. Buttons der det stod «Møt en fredsprisvinner» lagde vi også. Det var stort å gå med en slik på jakken.

Buttons: Merket med påskriften «Møt en fredsprisvinner!» har dessverre blitt borte. De andre merkene viser hun gjerne fram. Foto: Magne Sandnes

Saima satt i salen i Oslo rådhus da prisen ble delt ut til den nyfriserte generalsekretæren og Setsuko Thurlow, som selv opplevde Hiroshima-bombingen i 1945. Saima har truffet flere overlevende. Historier om det helvetet de opplevde akutt, men også hvordan de har blitt sett på i etterkant, har gjort inntrykk.

– Folk ble redde for de som overlevde, ikke minst for at de fortsatt skulle være radioaktive – også lang tid etter bombingen. Deres grufulle historier må fortelles videre. Det er bare noen få som fortsatt lever. Men også skadde etter prøvesprengningene er viktige sannhetsvitner, forteller Saima idet en av overlegene kommer inn i rommet.

«Folk ble redde for de som overlevde, ikke minst for at de fortsatt skulle være radioaktive – også lang tid etter bombingen»

– Si noe om Saima, oppfordrer jeg kollegaen hennes.

– Faglig dyktig og vidunderlig å ha foran seg på vakt, sier han uten betenkningstid.

Flere kommer i døra: – hyggelig, faglig flink og opptatt av urologi. Superlativene kommer raskt, men ingen nevner atomvåpensaken.

– Jeg elsker jobben min. Men når jeg er utslitt etter vakt, trøster jeg meg med at jeg kan jobbe for nedrustning på fulltid, forklarer Saima.

Først i morges fikk kollegaene høre om hennes helseforebyggende engasjement utenfor klinikken. På morgenmøtet ble hun bedt om å ta kveldsvakten som kræsjet med vår intervjuavtale hjemme hos Akhtar/Horn. Hun sa ja da det praktiske var i orden: en ekstra turnuslege ville ta vakttelefonen noen timer, nabofamilien kunne ta eldstemann til middag og svigerforeldre stilte opp for yngstegutten. Ektefellen er denne ettermiddagen like opptatt som Saima.

Tverrkulturelt ekteskap

Saima traff mannen i sitt liv under studietiden i Bergen. Familien hans har lange røtter i det vestlandske landskapet, mens hennes foreldre utvandret fra Pakistan til Europa da de var ungdommer. Saima selv ble født i Oslo og vokste opp på Grünerløkka på et tidspunkt da bydelen var preget av lav sosioøkonomisk status. Moren, som nå er pedagogisk leder i barnehage, kom til Norge fra England for å gifte seg med faren. Faren tok sykepleierutdanning samtidig som Saima, som etter å ha samlet poeng, kom inn på medisin. Familien var overrasket da Saima valgte legeyrket.

– Far er psykiatrisk sykepleier. Når det er krise, ringer jeg han. Han er en veldig god samtalepartner, aktivt lyttende, og han kjenner meg nesten bedre enn jeg kjenner meg selv. Jeg tror han skjønte lenge før meg at jeg med stor sannsynlighet ville falle for en norsk mann.

– Har det vært vanskelig?

– Egentlig ikke, svarer hun litt nølende. Alle tverrkulturelle ekteskap bringer med seg mye ukjent, men likevel tror jeg det er våre personligheter som preger relasjonen mest. Jeg er gass, og han er brems. Til sammen blir det et bra tempo.

Paret giftet seg i et stort pakistansk bryllup i Oslo. Ifølge Saima var det nok brudeparet selv som var mest usikre på hvordan det skulle gå. Når folk spør om hun føler seg pakistansk, så sammenligner hun seg med svigerfaren. Han forlot Nordfjord da han var 16 år, men snakker fortsatt ofte om barndomsopplevelsene.

Opp trappa: – Jeg elsker jobben min. Men når jeg er utslitt etter vakt, trøster jeg meg med at jeg kan jobbe for nedrustning på fulltid, forklarer Saima. Foto: Magne Sandnes

– Selv om jeg er født i Norge, kjenner jeg stor tilknytning til mine foreldres hjemland.

– Er du ofte i Pakistan?

– Nei, sist gang var i 2010. Da tok jeg permisjon fra medisinstudiet for å ta «global helse». Onkelen min i Pakistan hjalp til slik at jeg fikk maksimalt ut av de åtte ukene jeg var på studiereise der. Jeg besøkte store og små sykehus, var på bygda og i storbyen. Helsetjenesten var ikke så dårlig som jeg trodde.

Lite utferdstrang

Saima angir at hun egentlig ikke har særlig utferdstrang. De to gangene hun har vært på oppdrag i FN har hun likevel følt at hun burde være igjen for å utforske den amerikanske storbyen. Som turist har hun vært få steder i verden, men var på studentutveksling i Uganda. Der hospiterte hun på et universitetssykehus i Kampala. Fødsler med store og fatale komplikasjoner var en del av hverdagen.

– Det kom et amerikansk legeteam som utelukkende var der for å skaffe seg egen klinisk erfaring. De tenkte aldri på å overføre egen kunnskap eller veilede de lokale. Det var kvalmende. Da bestemte jeg meg for at jeg først må bli erfaren i faget før jeg eventuelt selv reiser ut. Nå har jeg erfaring innenfor kirurgien, men så lenge det er risiko forbundet med å reise ut, kan jeg ikke utsette barna mine for det. De har førsteprioritet. Under fødselen med den eldste gutten min oppstod det komplikasjoner. Da tenkte jeg stadig på hvor dårlig det ville ha gått hvis jeg hadde født i Kampala. Vi er heldige i Norge.

Oppveksten

– Hvordan var oppveksten din?

– Jeg vokste opp på Grünerløkka da bydelen slet med dårlige sosioøkonomiske forhold. Min opplevelse er likevel at familien på fire bodde i en bygård med en bakgård som var uendelig stor, full av lekeapparater, unger og med store epletrær. Vi hadde det fint der. Først i etterkant har jeg oppdaget at bakgården er normalt liten.

Moren til Saima bestemte at datteren ikke skulle begynne på Grünerløkka skole, ettersom skoleledelsen samlet alle barna med utenlandske foreldre i samme klasse. Ila skole en kilometer hjemmefra ble et godt alternativ. Der var Saima en av få elever med utenlandsk bakgrunn. Saima har tenkt mye over om hun følte seg mer usikker enn andre.

– Jeg tror jeg følte meg omtrent like utenfor som alle de andre som står ved siden av meg på klassebildet. Tenårene var ikke bare lette.

Saima Naz Akhtar

født i 1987 i Oslo

Cand.med., Universitetet i Bergen, 2014

LIS3-lege i anestesi, Haukeland universitetssjukehus, 2017–19

LIS3-lege i urologi, Haukeland universitetssjukehus, 2019–d.d.

Nasjonal studentrepresentant, Norske leger mot atomvåpen, 2010–13

Europeisk studentrepresentant, International Physicians for the Prevention of Nuclear War, 2012–13

Styreleder i Norske leger mot atomvåpen, 2017–19

Kasserer i Norsk urologisk forening, 2023–d.d.

– Hvordan ville det vært hvis du hadde startet på Grünerløkka skole?

– Det er helt umulig å svare på, men jeg er i alle fall sikker på at jeg ikke tror på segregering.

«Økningen i antall leger burde synes på medlemstallet, men dugnadsånden står ikke så sterkt. I dag er det mer fokus på egenutvikling»

- Men tror du på at verden kommer til å kvitte seg med alle atomvåpnene?
 - Absolutt, sier hun skråsikkert. Selv om det er vanskelig å mobilisere de store massene, så tror jeg at de som jobber med saken, kan gjøre en stor forskjell. Men det er sant – Norske leger mot atomvåpen trenger medlemmer. Kanskje jeg burde starte å misjonere. Vi har omkring 1 000 medlemmer, derav 100 studenter, det samme antallet som vi nesten alltid har hatt. Økningen i antall leger burde synes på medlemstallet, men dugnadsånden står ikke så sterkt. I dag er det mer fokus på egenutvikling. «Dommedagsklokken», som er et bilde på verdenssituasjonen, ble i fjor stilt ytterligere 16 sekunder fram. Det skyldes forverring av klimakrisen kombinert med Putins krigshandlinger i Ukraina. Nå er klokken stilt inn på 90 sekunder før midnatt. Det er alvorlig, avslutter Saima.
-

Publisert: 10. oktober 2024. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.24.0439
Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 22. mars 2026.